

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และการจัดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในระบบมัธยมศึกษาตอนต้น โดยได้กำหนดนโยบายขึ้นมารองรับอยู่สี่ประการ เรียกว่า นโยบาย 4 ประการ ได้แก่ นโยบายประกันโอกาสทางการศึกษา, นโยบายประกันคุณภาพการศึกษา, นโยบายประกันประสิทธิภาพทางการศึกษา และนโยบายประกันความปลอดภัยทางการศึกษา จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีปัญหาอยู่มากมายและต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่การบริหารเป็นการรวมอยู่ส่วนกลาง การปรับใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณมากเกินไปกว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจะจัดให้มีประสิทธิภาพได้ จึงกำหนดหลักเกณฑ์การเลิกล้มโรงเรียน และการรวมโรงเรียนขนาดเล็กเข้าด้วยกัน โดยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ อ้างใน ทวีศักดิ์ สายมิตร, หน้า 2-3)

จากที่ผ่านมามีการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในรูปแบบปกติทั่วไป หรือเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในหลาย ๆ รูปแบบ การเปิดโรงเรียนสาขาหรือการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่าง ๆ ได้ดำเนินการอยู่ในขณะนั้น โดยความเป็นจริงแล้ววิธีการหรือรูปแบบการจัดการศึกษาได้ถูกกำหนดขึ้นโดยระบบราชการ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่นักการศึกษาของไทยและต่างประเทศมีแนวคิดตรงกันว่า การจัดการศึกษาทุกระดับต้องเปิดโอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และรัฐบาลได้นำแนวคิดดังกล่าวกำหนดเป็นนโยบายทางด้านจัดการศึกษาทุกระดับว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน องค์กรเอกชน ฯลฯ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผนการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งการใช้ทรัพยากรระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7-8 และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่ในทางปฏิบัติจริงหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาโรงเรียน

หรือสถานศึกษา ยังไม่สามารถนำแนวคิดนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติให้เป็นจริงได้ หากจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่บ้างก็เพียงแต่ในส่วนที่ทางโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต้องการให้ร่วมเท่านั้น และส่วนมากก็จะเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนเพียงทรัพย์สินและแรงงานเป็นหลัก (สฤณี มินทระ , 2536 อ้างใน สกฤต หล้าปาวงค์, 2541, หน้า 4)

ด้วยเหตุนี้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจในการจัดการศึกษารวม 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษามีโรงเรียนในสังกัดแบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียน 7 กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และมีแนวโน้มว่าจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนจะลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เตียง ผาดไรสง (2534, หน้า 87) ที่ว่าอัตราการเจริญพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมามีการลดน้อยลงซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ เช่น ในหมู่บ้านไม่มีเด็กเกิดหรือมีเกิดน้อย เกิดการขาดแคลนแรงงาน สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และยังมีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้เกิดภาวะการตกงานส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของผู้ปกครองนักเรียนบางส่วน ทำให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอยสะเกิดพยายามดำเนินการหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น พยายามจัดปัจจัยที่จำเป็นให้โรงเรียนขนาดเล็ก การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ได้รับโอกาสด้านประสบการณ์เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพราะปัญหาการลดลงของจำนวนนักเรียนดังกล่าวอาจขยายขอบเขตที่กว้างขวางออกไป

จากเหตุผลข้างต้นกลุ่มโรงเรียนสันปุยเลยสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอยสะเกิด มีอาณาเขตอยู่ในพื้นที่ราบครอบคลุมพื้นที่สองตำบล ได้แก่ ตำบลสันปุยเลย และตำบลตลาดขวัญ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการรวมเจ็ดโรงเรียน โดยอยู่ในเขตพื้นที่บริการของตำบลสันปุยเลยหกโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านสันคันทู้ โรงเรียนบ้านป่าขุย โรงเรียนบ้านกอกหม่น โรงเรียนบ้านท่าไร่ โรงเรียนบ้านร้องขุ่น และโรงเรียนบ้านป่าเส้า ในเขตตำบลตลาดขวัญมีหนึ่งโรงเรียน คือโรงเรียนบ้านบ่อหิน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับประถมศึกษาปีที่หก และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คนลงมา โรงเรียนบ้านป่าเส้าเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนบ้านบ่อหินเป็นโรงเรียนแกนนำ ซึ่งทำให้ประสบกับปัญหาการลดลงของจำนวนนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นมา โดยมีโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่ประสบปัญหาดังกล่าวอยู่สาม

โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสันตันตู่ โรงเรียนบ้านป่าขุย และโรงเรียนบ้านท่าแร่ ซึ่งมีจำนวนนักเรียนตั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 เปรียบเทียบตั้งแต่ปีการศึกษา 2541-2543 ตามตาราง

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนบ้านสันตันตู่, บ้านป่าขุย และบ้านท่าแร่ ในปีการศึกษา 2541-2543

ปีการศึกษา	2541			2542			2543		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
บ้านสันตันตู่	33	14	47	27	16	43	24	14	38
บ้านป่าขุย	24	31	55	23	27	50	20	27	47
บ้านท่าแร่	29	12	41	28	10	38	29	11	40
รวม	86	57	143	78	53	131	73	52	125

จากตารางจะเห็นว่า จำนวนนักเรียนในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนคงที่ในบางโรงเรียน และมีจำนวนลดลงในบางโรงเรียนแต่โดยรวมจะมีนักเรียนลดลงทุกปี ดังนั้นสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอยสะเก็ด จึงได้วางแผนจัดการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนสันปูลุย เพื่อแก้ไขปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปัญหาคุณภาพการศึกษา และปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน โดยอาจารย์สวัสดิ์ อินแถลง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอคอยสะเก็ดในขณะนั้น ได้ร่วมกับคณะริเริ่มวางรูปแบบการรวมโรงเรียนขึ้นมาในลักษณะที่เรียกว่า “ ห้องเรียนใหญ่ “ ซึ่งลักษณะการจัดรูปแบบห้องเรียนใหญ่ นี้ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น โดยรูปแบบนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่ราษฎรในท้องถิ่นไม่ต้องการให้มีการยุบโรงเรียนเข้าด้วยกัน เพราะไม่ต้องการให้โรงเรียนร้างเนื่องจากอาคารเรียนและอาคารประกอบแต่ละโรงเรียน ยังมีสภาพดีและพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดรูปแบบชั้นเรียนห้องเรียนใหญ่นี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปลายภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2541

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นจุดสนใจในการศึกษาถึงสภาพการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่ ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดหาทรัพยากรและแหล่งวิชาการค้นคว้าเพื่อการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในท้องถิ่น ความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่เน้นในการจัดการเรียนการสอน ข้อดี - ข้อด้อย จากการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่ จะได้ผลมากน้อย

ประการใด และให้ทราบถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะได้กำหนดแนวทางในการแก้ไขและ
เผยแพร่งานจัดชั้นเรียนรูปแบบนี้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่ของโรงเรียนประถมศึกษา ใน
กลุ่มโรงเรียนสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการจัด
ชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและความคิดเห็น
ในเรื่อง สภาพของโรงเรียนที่ศึกษา สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการ
เรียนการสอน การจัดแหล่งวิชาการ และข้อดี – ข้อด้อยของการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง
นักเรียน ของโรงเรียนบ้านสันตันตุ้ โรงเรียนบ้านป่าขุย และโรงเรียนบ้านท่าไร่ ในกลุ่มโรงเรียน
สันปูเลย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

การจัดชั้นเรียน หมายถึง การดำเนินงาน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน การจัดการเรียนการสอน การจัดแหล่งวิชาการในการค้นคว้า
เพื่อการเรียนรู้ ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องในกลุ่มโรงเรียนสันปูเลย จำนวน 3 โรงเรียน

รูปแบบห้องเรียนใหญ่ หมายถึง การนำชั้นเรียนแต่ละระดับของแต่ละโรงเรียนมารวมกัน
โดยแบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ ระดับชั้น ป.1-2, ป.3-4, และ ป.5-6 เพื่อประโยชน์ในการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน และเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ในสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอดอยสะเก็ด

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่มี
ต่อการจัดการเรียนการสอน และข้อดี – ข้อด้อยในการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำการสอนทุกระดับชั้นในโรงเรียนที่จัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลสำหรับการปรับปรุง และแก้ปัญหการจัดชั้นเรียนในรูปแบบห้องเรียนใหญ่ เพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินงานการจัดชั้นเรียนรูปแบบห้องเรียนใหญ่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. ได้รูปแบบในการจัดชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการเผยแพร่
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาของผู้ที่สนใจต่อไป